

KAKO U EUROPSKU UNJIU – 85 PITANJA (III)

(Članak iz Mljekarskog lista 6/2007.)

Dr. sc. Petar Bosnić

Sada je položaj Hrvatske u pregovorima s Europskom unijom povoljniji jer je Europski parlament u odnosu na prijem Hrvatske zaključio da ovaj proces pregovaranja neće imati zapreka prema ranije donesenim zaključcima u Nici o daljnjem proširenju Unije i prijemu novih članica (2003. god.). U okviru Ugovora iz Nice donesena je Deklaracija o budućnosti Unije. Stajališta su da se prije prijema novih članica iz jugoistočne Europe trebaju prethodno sprovesti institucionalne reforme i definirati novi uvjeti. Kako Unija sada ima 27 članica, trebao se usporiti proces proširenja s obrazloženjem da ne postoje apsorpcijski kapaciteti za daljnje proširenje, da nije prihvaćen Europski Ustav te postoji zamor od daljnjeg povećanja. Za Hrvatsku je zaključeno da će se postupak za prijem u članstvo provoditi individualno, ne ovisi o neprihvaćenom Ustavu Unije, a vrijeme prijema zavisit će o napretku pregovora, izvršavanju strukturnih reformi i sposobnosti Hrvatske da primijeni preuzete obveze.

Agrarno tržište

Prema Zakonu o poljoprivredi ("Narodne novine" broj 66/2001, 83/2002) određene su mjere tržišne i cjenovne potpore poljoprivrednoj proizvodnji radi stabilnosti domaćeg tržišta uz jačanje konkurentnosti kao i preuzimanje obveza provođenja međunarodnih trgovinskih sporazuma. Jedno od značajnih rješenja za uređenje tržišta je donošenje tržišnih redova za određene grupe poljoprivrednih proizvoda. Uz cjenovnu politiku, putem tržišnih redova, utječe se na ponudu i potražnju pojedinih grupa poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

U odnosu na Europsku uniju Hrvatska zaostaje po pitanju donošenja propisa o tržišnim redovima. Unija, naime, ima propise za sve grupe poljoprivrednih proizvoda - od onih najvažnijih za ratarske kulture, meso i jaja, mlijeko, voće, povrće, šećer, duhan, vino - alkohol, maslinovo ulje i dr. U uredbama o tržišnom redu za svaki poljoprivredni proizvod pojedinačno su propisani uvjeti koji se odnose na ostvarivanje potpora, kvalitetu proizvoda, uvjete uvoza i izvoza, proizvodne kvote kao i tržišne uloge udruga poljoprivrednih proizvođača.

Hrvatska svojom proizvodnjom podmiruje potrebe tržišta potrošnje samo s nekoliko poljoprivrednih proizvoda (pšenica, kukuruz, mandarine i maslinovo ulje) a proizvode ih

poljoprivredna gospodarstva koja se bave mješovitom proizvodnjom, dok je u proizvodnji peradskog mesa i jaja pretežni udio pravnih osoba. Međutim, i na obiteljskim gospodarstvima značajno je zastupljena specijalizirana peradarska proizvodnja. U buduće održiva gospodarstva kao poduzetnička djelatnost bit će samo ona koja se bave specijaliziranom proizvodnjom i proizvodnjom većih količina proizvoda, i gospodarstva s proizvodima veće dodatne vrijednosti.

Jedan od osnovnih preduvjeta za uključivanje hrvatske poljoprivrede na globalno zajedničko tržište Europske unije su konkurentne cijene kao i kvaliteta proizvoda. U zajedničkom tržištu Unije nema carina niti carinskih barijera, tako se u budućnosti carinskom politikom neće moći eventualno zabraniti ili ograničiti uvoz nekih proizvoda i na taj način zaštititi domaća poljoprivredna proizvodnja. Za neke posebno osjetljive poljoprivredne proizvode (goveđe meso, šećer, mlijeko, mliječne preradevine) kroz određeno razdoblje moći će se zadržati sustav carinske zaštite radi zaštite cijena od uvoza iz trećih zemalja. Ove se mjere primjenjuju ako bi uvozne cijene remetile odnose i donju granicu cijena, ali ne na nekom određenom tržištu članice nego ako ovaj uvoz nepovoljno utječe na cijelo zajedničko tržište Unije. Ocjenjuje se da bi sustav carina za ovu grupu proizvoda bio primjenjivan daljnjih deset godina.

Cijene poljoprivrednih proizvoda u EU

Tržišni kriteriji formiranja cijena u Europskoj uniji su odnosi u ponudi i potražnji određenog poljoprivrednog proizvoda. **Gornju granicu cijena** određuje tržište, a to znači da se ova razina prodajne cijene može postići ako postoji interes kupaca te da ovu cijenu prihvaćaju potrošači.

Donja granica cijene određenog poljoprivrednog proizvoda predstavlja cijenu koja ispod nivoa ove cijene na tržištu ne bi smjela pasti. Donja granica cijena utvrđena je visinom proizvodnih troškova i prosječnim ostvarenim prihodom. U slučaju poremećaja tržišta i tendencije pada cijena ispod donje granice za određene proizvode, proizvođači se štite primjenom mjera interventnih cijena. Znači da se poljoprivredni proizvođač sam mora odlučiti za proizvodnju koju će moći plasirati na tržište. Ne postoji interventni otkup proizvoda, već prema kretanjima potražnje farmeri planiraju proizvodnju za tržište.

U pravilu **tržna cijena** je viša od interventne i ona se ostvaruje za proizvode koji se mogu plasirati na tržištu. Da bi bili konkurentni u uvjetima tržišta, poljoprivrednici moraju proizvoditi dovoljne količine proizvoda kako bi uz određene prodajne cijene mogli ostvariti prihode kojima će pokriti troškove poslovanja i omogućiti tehnološka unapređenja i razvoj proizvodnje. Budući je poljoprivredna proizvodnja specifična, i dalje će uloga države u njoj biti značajna ali to se odnosi

na održivu proizvodnju, proizvodnju koja je izložena tržištu i koja će u praksi primjenjivati sve mjere zaštite okoliša i očuvanja ruralnog prostora.

Cijene naših poljoprivrednih proizvoda

Cijene domaćih poljoprivrednih proizvoda složeno je uspoređivati s cijenama agrarnih proizvoda u EU ili u drugim zemljama jer je hrvatsko gospodarstvo, kao i poljoprivreda, prošlo kroz ratno razdoblje, razdoblje visokih inflatornih kretanja, skupih kredita što je nepovoljno utjecalo na troškove proizvodnje i nivo cijena poljoprivrednih proizvoda. Onesposobljena i usitnjena domaća poljoprivredna proizvodnja stalno je vršila pritisak na rast cijena agrarnih proizvoda jer je zbog tako većih cijena većina malih netržnih poljoprivrednih gospodarstava rješavala pitanje egzistencije, a u većini slučajeva i socijalna pitanja.

Uvozne cijene poljoprivrednih proizvoda, bez obzira i na plaćanje naših carinskih pristojbi, niže su od domaćih cijena. Ni uvozne cijene nisu realne jer na formiranje ovih cijena utječu izvozne stimulacije i dijelom proizvođačke subvencije. Uvoz određenih proizvoda po nižim cijenama izaziva poremećaje na tržištu, djeluje dampinški i utječe na nemogućnost prodaje domaćih proizvoda. Na temelju ovih kriterija ne mogu se izvesti zaključci o konkurentnosti naših cijena u odnosu na cijene uvoznih poljoprivrednih proizvoda. Uz rast uvoza hrvatski izvoz agrarnih prehrambenih proizvoda se povećava i pokrivenost uvoza izvozom iznosi oko 60 %. Najzastupljenije grupe izvoznih proizvoda su: šećer, razni proizvodi za hranu, duhan, ribarstvo (tuna), a od stočarskih proizvoda: prerađevine od mesa te mlijeko i mliječni proizvodi. Svrha mjera agrarne politike je rast produktivnosti i ekonomičnosti poljoprivredne proizvodnje i konkurentne sposobnosti na međunarodnom tržištu.

Mjerama agrarne politike, i prema Zakonu o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu za mala nekomercijalna poljoprivredna gospodarstva koja nisu orijentirana na tržište, određena je **dohodovna potpora**. Svrha dohodovne potpore je eventualno osposobljavanje ovih malih gospodarstava za tržišnu proizvodnju ili uključanje u druge oblike zapošljavanja i privređivanja. Za ostvarivanje prava na godišnju dohodovnu potporu ova obiteljska poljoprivredna gospodarstva moraju ispunjavati određene kriterije.

Zakonom o poljoprivredi u okviru cjenovne politike određuju se propisane cijene i to: 1. ciljne cijene, 2. zajamčene cijene i 3. minimalne cijene. Ove cijene propisuje Vlada Republike Hrvatske. **Ciljne cijene** osiguravaju određenu realizaciju razine dohotka za pojedine poljoprivredne proizvode. Sustavom primjene režima **zajamčenih cijena** za određene količine poljoprivrednih

proizvoda osigurava se minimalna razina dohotka. Po zajamčenim cijenama Republika Hrvatska otkupljuje pojedine poljoprivredne proizvode, ako su za njih propisani tržišni redovi. Zbog stanja na tržištu, do sada je Ministarstvo poljoprivrede više puta interveniralo i ranijih je godina organiziralo otkup pšenice, a kasnije otkup viškova utovljene junadi, sirovog kravljeg mlijeka kao i svinjskih tovljenika. U okviru sustava **minimalnih cijena** postoji obveza prerađivača korisnika novčanih poticaja da po minimalnim cijenama od poljoprivrednih proizvođača otkupljuju poljoprivredne proizvode.

(Članak objavljen u Mljekarskom listu broj 6/2007.)